

30-bob. Bojxona ekspertizasi

208-modda. Bojxona ekspertizasi tushunchasi va maqsadi

Bojxona ekspertizasi tovarlarni identifikatsiyalashga qaratilgan hamda ekspert tomonidan fan, texnika, san'at yoki hunarmandchilik sohasidagi maxsus bilimlar asosida tadqiqotlar o'tkazish va xulosa berishdan iborat protsessual harakatdir.

Bojxona ekspertizasining maqsadi tovarlarni:

O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyatining tovar nomenklaturasiga muvofiq tovarning tasniflanishi to'g'ri bo'lishini nazorat qilish uchun;

ularni qayta ishlash mahsulotlarida;

intellektual mulkka bo'lgan huquqlarga rioya etilishi uchun identifikatsiyalashdan iboratdir.

209-modda. Tadqiqot obyektlari

Tovarlar (tovarning namunalari va nusxalari), bojxona deklaratsiyasida va boshqa hujjatlarda tovarlar to'g'risida ko'rsatilgan ma'lumotlar, identifikatsiyalash belgilari tadqiqot obyektlaridir.

Tadqiqot obyektlari, agar ularning o'lchamlari va xossalari bunga imkon bersa, o'ralgan va muhrlangan tarzda ekspertga beriladi.

Tadqiqot obyektini ekspertning ish joyiga yetkazish imkoni bo'lmagan taqdirda, bojxona ekspertizasini tayinlagan organ unga mazkur obyektga moneliqsiz borib ko'rish va uni tadqiq etish imkoniyatini ta'minlaydi.

210-modda. Bojxona organlarining ekspert muassasasi

Bojxona organlarining ekspert faoliyatini amalga oshirish uchun tashkil etilgan maxsus bojxona muassasasi bojxona organlarining ekspert muassasasidir.

Bojxona organlarida bojxona ekspertizasini tashkil qilish, amalga oshirish, bojxona ekspertlarini kasbiy tayyorlash va ixtisoslashtirish bojxonaning ekspert amaliyotiga yagona ilmiy-uslubiy yondashuv asosida amalga oshiriladi.

211-modda. Tovarning namunalarini yoki nusxalarini tanlab olish

Quyidagilar tovarning namunalarini yoki nusxalarini tanlab olish huquqiga ega:

bojxona organining mansabdor shaxsi, u bojxona nazoratini o'tkazayotganda;

boshqa nazorat qiluvchi davlat organlarining mansabdor shaxslari, ular qonun hujjatlarida o'z zimmlariga yuklatilgan vazifalarni bajarayotganda yoki vakolatli shaxs.

Vakolatli shaxs yoki boshqa nazorat qiluvchi davlat organlarining mansabdor shaxslari tomonidan tovarning namunalari yoki nusxalari tanlab olinayotganda bojxona organlarining mansabdor shaxslari hozir bo'lishga haqli.

Tovarning namunalarini yoki nusxalarini tanlab olishga quyidagi hollarda yo'l qo'yilmaydi, agar shunday tanlab olish:

bojxona nazorati o'tkazilishini qiyinlashtiradigan bo'lsa;
tovar tavsiflarini o'zgartiradigan bo'lsa.

Tovarning namunalarini yoki nusxalarini tanlab olish tartibi qonun hujjatlarida belgilanadi.

212-modda. Ekspert

Xulosa berish uchun bojxona organlarining mansabdor shaxsi, ilm-fan, texnika, san'at yoki hunarmandchilik sohasida maxsus bilimlarga ega, belgilangan tartibda ekspert sifatida tayinlangan boshqa tashkilotning xodimi ekspert sifatida ish yuritishi mumkin. Boshqa tashkilotning xodimi bojxona ekspertizasini tayinlagan organ tomonidan mazkur tashkilotga berilgan topshiriqni bajarish tartibida bojxona ekspertizasini amalga oshiradi.

Ekspert tadqiqotda faqat o'ziga topshirilgan bojxona ekspertizasi predmetiga taalluqli va xulosa berish uchun ahamiyatga molik masalalar bo'yicha ishtirok etadi.

Ekspert bojxona ekspertizasini amalga oshirayotganda bojxona ekspertizasini tayinlagan organdan, ekspertiza yakunidan manfaatdor taraflardan va boshqa shaxslardan mustaqildir.

Ekspert o'tkazilgan tadqiqotlar natijalariga asoslanib xulosa beradi.

Bojxona ekspertizasini tayinlagan organ tomonidan, shuningdek boshqa davlat organlari, yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan ekspertga biror taraf foydasiga yoki bojxona ekspertizasining yakunidan manfaatdor boshqa shaxslar foydasiga xulosa olish maqsadida ta'sir ko'rsatishga yo'l qo'yilmaydi.

213-modda. Ekspertning huquq va majburiyatlari

Ekspert:

bojxona ekspertizasining predmetiga taalluqli bo'lgan materiallar bilan tanishish;

tovarlar va hujjatlarni ko'zdan kechirish;

bojxona ekspertizasini o'tkazish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha materiallar taqdim etilishi, shuningdek bojxona ekspertizasini o'tkazishga boshqa ekspertlar jalb qilinishi haqida iltimosnomalar berish;

o'z xulosasida nafaqat o'z oldiga qo'yilgan masalalar bo'yicha, balki bojxona ekspertizasi predmetiga taalluqli bo'lgan va bojxona ishi uchun ahamiyatga molik boshqa masalalar bo'yicha ham natijalarni bayon qilish huquqiga ega.

Ekspert:

o'ziga taqdim etilgan tekshirish obyektlarining har tomonlama va to'liq tekshiruvini o'tkazishi, o'z oldiga qo'yilgan masalalar yuzasidan belgilangan muddatda asoslangan va xolisona xulosa berishi;

bojxonaga oid huquqbuzarlik to'g'risidagi ishni yuritayotgan yoki ko'rib chiqayotgan bojxona organi mansabdor shaxsining chaqiruvi bo'yicha o'zi bergan xulosasiga tushuntirishlar berish yoki uni to'ldirish uchun hozir bo'lishi;

bojxona nazoratini o'tkazishda bojxona organining talabiga ko'ra ishtirok etishi;

bojxona ekspertizasi o'tkazilishi munosabati bilan o'ziga ma'lum bo'lib qolgan ma'lumotlarni oshkor etmasligi;

taqdim etilgan tekshirish obyektlarining butligini ta'minlashi shart.

Ekspert qonun hujjatlariga muvofiq boshqa huquqlarga ega bo'lishi va uning zimmasida o'zga majburiyatlar ham bo'lishi mumkin.

214-modda. Bojxona ekspertizasi tayinlanayotganda va o'tkazilayotganda vakolatli shaxsning huquqlari

Bojxona ekspertizasi tayinlanayotganda va o'tkazilayotganda vakolatli shaxs:

bojxona ekspertizasi natijalari ustidan shikoyat qilish;

ekspert xulosasini olish uchun qo'shimcha masalalarni kiritish haqida iltimosnoma berish;

bojxona organlarining va boshqa nazorat qiluvchi davlat organlarining mansabdor shaxslari tomonidan tovardan namunalar yoki nusxalar tanlab olinayotganda hozir bo'lish;

ekspertning xulosasi bilan tanishish va bunday xulosaning ko'chirma nusxasini olish;

bojxona ekspertizasini o'tkazish haqida iltimosnoma berish huquqiga ega.

Vakolatli shaxsning iltimosnomasi qanoatlantirilgan taqdirda bojxona organi tegishli qaror qabul qiladi. Iltimosnomani qanoatlantirish rad etilganligi to'g'risida bojxona organining mansabdor shaxsi uch ish kuni ichida vakolatli shaxsga rad etish sabablarini ko'rsatgan holda yozma shaklda xabar qiladi.

215-modda. Bojxona ekspertizasini o'tkazish asoslari va muddatlari

Bojxona ekspertizasini o'tkazish asoslari quyidagilardan iborat:

bojxona organlari mansabdor shaxslarining bojxona ekspertizasini o'tkazish to'g'risidagi yozma murojaati;

tergovga qadar tekshiruvni amalga oshiruvchi organ mansabdor shaxsining, surishtiruvchining, tergovchining, prokurorning yoki sudyaning qarori, sud ajrimi.

(215-modda birinchi qismining uchinchi xatboshisi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 23-maydagi O'RQ-542-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.05.2019-y., 03/19/542/3177-son)

Bojxona ekspertizasi quyidagi hollarda o'tkaziladi:

bojxona nazorati amalga oshirilayotganda tovarlarning bojxona rasmiylashtiruvini o'tkazish jarayonida;

O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyatining tovar nomenklaturasiga binoan tovarning tasniflanishi bo'yicha dastlabki qaror qabul qilishda;

bojxona to'g'risidagi qonun hujjatlari buzilishining tasdiqlangan faktlari bo'lganda.

Bojxona ekspertizasi bojxona organining binosida yoki, agar bu tekshiruv xususiyatiga ko'ra zarur bo'lsa yoxud ekspertiza obyektni bojxona organining binosiga yetkazib berish imkoni bo'lmasa, boshqa joylarda o'tkaziladi.

Bojxona to'g'risidagi qonun hujjatlari buzilgan hollarda bojxona ekspertizasini o'tkazish muddati o'ttiz kundan oshmasligi lozim.

Bojxona ekspertizasining murakkablik darajasini aniqlashda quyidagi mezonlarni hisobga olish kerak:

obyektning ko'pligi (tekshiruvga taqdim etilgan uchtdan ortiq obyekt yoki ikki yuz varaqdan ortiq ish materiallari);

qo'yilgan masalalarning ko'pligi (tekshiruvlar o'tkazilishini talab etuvchi uchtdan ortiq masala);

qo'yilgan masalalarni hal etish uchun tajribalar o'tkazishda texnologik reglamenti besh ish kunidan ortiq bo'lgan, ko'p mehnat talab etadigan usullarni va murakkab asbobsozlik vositalarini qo'llash ehtiyoji;

qo'yilgan masalalarni hal etish uchun yangi hisob-kitob modellarini va tekshiruvning xususiy uslublarini ishlab chiqish zarurati;

ekspertizaning komissiyaviy, kompleks yoki takroriy deb hisoblanishi;

bojxona laboratoriyasi hududidan tashqarida turgan obyektlarning bojxona ko'zdan kechiruvi o'tkaziladigan joyga chiqish yoxud tekshiruvni boshqa muassasalarning bazasida o'tkazish zarurati;

boshqa tashkilotlarning ekspertlarini hamda ekspert muassasalarini jalb qilish zarurati.

Bojxona ekspertizalarini o'tkazishning eng ko'p muddatlari ularning murakkablik darajasiga ko'ra to'rt toifaga bo'lish orqali belgilanadi:

birinchi toifa — bitta ham murakkablik darajasiga ega bo'lmagan ekspertizalar, ularni o'tkazish uchun uch ish kunigacha bo'lgan muddat talab etiladi;

ikkinchi toifa — hech bo'lmaganda bitta murakkablik darajasiga ega bo'lgan ekspertizalar, ularni o'tkazish uchun besh ish kunigacha bo'lgan muddat talab etiladi;

uchinchi toifa — kamida ikkita murakkablik darajasiga ega bo'lgan ekspertizalar, ularni o'tkazish uchun o'n ish kunigacha bo'lgan muddat talab etiladi;

to'rtinchi toifa — kamida to'rtta murakkablik darajasiga ega bo'lgan o'ta murakkab ekspertizalar, ularni o'tkazish uchun yigirma ish kunigacha bo'lgan muddat talab etiladi.

Bojxona rasmiylashtiruvini amalga oshirishda majburiy tartibda bojxona ekspertizasi o'tkaziladigan tovarlar [ro'yxati](#) xavfni boshqarish tizimini qo'llagan holda O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasi tomonidan tasdiqlanadi.

216-modda. Qo'shimcha va takroriy bojxona ekspertizalari

Qo'shimcha bojxona ekspertizasi birinchi (avvalgi) bojxona ekspertizasi xulosasida mavjud bo'lgan kamchiliklarni to'ldirish uchun tayinlanadi va o'sha ekspertning o'zi yoki boshqa ekspert yoxud ekspertlar komissiyasi tomonidan o'tkaziladi.

Xulosa asoslanmaganda yoki uning to'g'riligi shubha tug'dirganda yoxud uning asosidagi dalillar haqiqiy emas deb topilganda takroriy bojxona ekspertizasi tayinlanadi. Birinchi (avvalgi) bojxona ekspertizasining xulosasi ustidan vakolatli shaxs yoki boshqa manfaatdor shaxs tomonidan shikoyat qilinganda, shuningdek prokuror tomonidan protest keltirilganda ham takroriy bojxona ekspertizasi tayinlanishi mumkin.

Takroriy bojxona ekspertizasini tayinlashda ekspertning (ekspertlar komissiyasining) oldiga avval qo'llanilgan tekshiruv uslublarining ilmiy asoslanganligi to'g'risidagi masala qo'yilishi mumkin.

Takroriy bojxona ekspertizasini tayinlash to'g'risidagi qarorda takroriy bojxona ekspertizasini tayinlagan organning birinchi (avvalgi) bojxona ekspertizasining xulosasidan noroziligi sabablari keltirilishi kerak.

Takroriy bojxona ekspertizasini o'tkazish boshqa ekspertga yoki ekspertlar komissiyasiga topshiriladi. Birinchi (avvalgi) bojxona ekspertizasini o'tkazgan ekspert (ekspertlar komissiyasi) takroriy bojxona ekspertizasi o'tkazilayotganda hozir bo'lishi va tushuntirishlar berishi mumkin, lekin tekshiruvda va xulosa tuzishda ishtirok etmaydi.

217-modda. Ekspertlar komissiyasi tomonidan bojxona ekspertizasini o'tkazish

Bojxona ekspertisasi bitta (komissiyaviy bojxona ekspertisasi) yoki turli ekspert mutaxassisliklarining (kompleks bojxona ekspertisasi) bir nechta eksperti tomonidan o'tkazilishi mumkin.

Bojxona ekspertizasini ekspertlar komissiyasi tomonidan o'tkazish bojxona ekspertizasini tayinlagan organ tomonidan belgilanadi.

Bojxona ekspertizasini o'tkazish topshirilgan ekspertlar komissiyasi o'z oldiga qo'yilgan masalalarni hal qilish zaruratidan kelib chiqqan holda bo'lajak tekshiruvlarning maqsadi, ketma-ketligi va hajmini kelishib oladi.

Bojxona ekspertizasini o'tkazish topshirilgan ekspertlar komissiyasi tarkibidagi har bir ekspert tekshiruvlarni mustaqil ravishda va alohida o'tkazadi, shaxsan o'zi va komissiyaning boshqa a'zolari tomonidan olingan natijalarni baholaydi hamda ilm-fan, texnika, san'at yoki hunarmandchilik sohasidagi o'z maxsus bilimlari doirasida qo'yilgan masalalar yuzasidan xulosalarni shakllantiradi.

Ekspertlar komissiyasi tarkibiga kiritilmagan shaxslar tomonidan tekshiruvlarning to'liq yoki qisman o'tkazilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Komissiyaviy bojxona ekspertizasini o'tkazishda ekspertlarning har biri to'liq hajmda tekshiruvlar o'tkazadi va ular olingan natijalarni birgalikda tahlil etadi.

O'tkazilgan tekshiruvlar natijalari bo'yicha ekspertlar birgalikdagi xulosani tuzadi va imzolaydi.

Ekspertlar orasida kelishmovchiliklar yuzaga kelgan taqdirda ularning har biri kelishmovchiliklarga sabab bo'lgan barcha yoki ayrim masalalar bo'yicha alohida xulosa beradi.

Bojxona ishi uchun ahamiyatga molik vaziyatlarni bilimlarning turli sohalarini qo'llagan holda bir nechta tekshiruv o'tkazish yo'li bilangina aniqlash mumkin bo'lgan hollarda kompleks bojxona ekspertizasi tayinlanadi.

Kompleks bojxona ekspertizasini o'tkazishda ekspertlarning har biri o'z vakolatlari doirasida tekshiruvlar o'tkazadi. Kompleks bojxona ekspertizasining xulosasida har bir ekspert qanday tekshiruvlarni qanday hajmda o'tkazganligi, shaxsan u qanday faktlarni aniqlaganligi hamda qanday xulosalarga kelganligi ko'rsatiladi. Ekspertlarning har biri kompleks bojxona ekspertizasi xulosasining o'zi tomonidan olib borilgan tekshiruvlar aks etgan qismini imzolaydi va ular uchun javobgar bo'ladi.

Olingan natijalarga baho berish va ushbu xulosani (xulosalarni) shakllantirish uchun vakolatli bo'lgan ekspertlar umumiy xulosa (xulosalar) beradilar. Agar ekspertlar komissiyasining yakuniy xulosasi yoki uning bir qismi uchun ekspertlardan biri (ayrim ekspertlar) tomonidan aniqlangan faktlar asos bo'lsa, bu haqda kompleks bojxona ekspertizasining xulosasida ko'rsatib o'tilishi kerak.

Ekspertlar orasida kelishmovchiliklar yuzaga kelgan taqdirda ularning har biri kelishmovchiliklarga sabab bo'lgan barcha yoki ayrim masalalar bo'yicha alohida-alohida kompleks bojxona ekspertizasi xulosasini beradi.

